

ਅਦਾਲਤ ਸਈਦ ਜਾਫਰ ਇਮਾਮ ਅਤੇ ਜੇ. ਐਲ. ਕਪੂਰ, ਜੇ.ਜੇ.

ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ, -ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ।-ਉੱਤਰਦਾਤਾ

1957 ਦੀ ਫੇਜ਼ਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 114

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ (1947 ਦਾ ਦੂਜਾ) - ਧਾਰਾ (1) (ਸੀ) -ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ-ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ—ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦਾ ਅਪਰਾਧ— ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਥ.

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ, 1947 ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (ਐਲ) (ਸੀ) ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਗਬਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਹਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਮਾਲ ਨਾਲ ਕਿਸ ਸਟੀਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹਦੇ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਮਾਲ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਜੋ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਝੂਠਾ ਵੇਰਵਾ ਦੇਣਾ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਬਿਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਦੇਸ਼ੀ ਨੈਕਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦੇ ਫੇਜ਼ਦਾਰੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਤੱਤ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੈਕਰ ਨੇ ਮਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਕਿ ਉਸਦਾ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਹਿਸਾਬ ਦੇਣਾ ਫਰਜ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜੇ ਹਿਸਾਬ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਕਿਸੇ ਅਚਾਨਕ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ ਤਾਂ ਤੱਥ ਨੈਕਰ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਘਾਟੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾ ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸੰਭਵ ਬਚਾਅ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਇਹ ਤੱਥ ਦੇਸ਼ੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਬੇਸ਼ਕ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੇਸ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪਾਉਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

1953 ਦੇ ਫੇਜ਼ਦਾਰੀ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 3 ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ 27 ਅਗਸਤ, 1953 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ 1953 ਦੀ ਫੇਜ਼ਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 25-ਡੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਹਾਈ ਕੋਰਟ (ਸਰਕਟ ਬੈਂਚ) ਦਿੱਲੀ ਦੇ 6 ਦਸੰਬਰ, 1955 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਰਾਹੀਂ ਅਪੀਲ।

ਆਰ. ਐਲ. ਆਨੰਦ, ਅਤੇ ਐਸ. ਐਨ. ਆਨੰਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਐਚ. ਜੇ. ਉਮਰੀਗਰ, ਅਤੇ ਆਰ. ਐਚ. ਢੇਬਰ, ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਕਾਪੂਰ, ਜੇ.- ਦੁਆਰਾ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਅਪੀਲ ਪੰਜਾਬ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਸਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਐਕਟ, 1947 (1947 ਦਾ 11) (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਕਟ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੀ [ਧਾਰਾ 5 \(1\) \(ਸੀ\)](#) ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਕੇਂਦਰੀ ਟਰੈਕਟਰ ਸੰਗਠਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਸਟੋਰ ਕੀਪਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਡਿਊਟੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਡਿਊਟੀ ਕੇਂਦਰੀ ਟਰੈਕਟਰ ਸੰਗਠਨ ਲਈ ਰੇਲ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮਾਲ ਦੀ ਖੋਪ ਦੀ ਡਿਲੀਵਰੀ ਲੈਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਉਸ 'ਤੇ ਟਾਟਾ ਆਇਰਨ ਐਂਡ ਸਟੀਲ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਲਗਭਗ 500 ਮੀਟਰ ਭਾਰ ਦੇ ਲੋਹੇ ਅਤੇ ਸਟੀਲ ਦੇ ਵੈਗਨ ਲੋਡ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਟਾਟਾਨਗਰ, ਰੇਲਵੇ ਰਸੀਦ ਨੰਬਰ 039967 ਮਿਤੀ 12 ਅਗਸਤ, 1950 ਦੇ ਤਹਿਤ। ਮਾਲ ਦੀ ਇਹ ਖੋਪ 2 ਅਕਤੂਬਰ 1950 ਨੂੰ ਲਾਹੌਰੀ ਗੇਟ ਡਿਊ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਖੋਪ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਰੇਲਵੇ ਡਿਊ 'ਤੇ ਪਈ ਸੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਟਰੈਕਟਰ ਸੰਗਠਨ ਡਿਲੀਵਰੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਘਾਟ ਅਤੇ ਅਤੇ ਡਿਮਰਜ ਖਰਚੇ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਸਿਰਫ 100 ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਨੋਟਾਂ P. N. ਅਤੇ P. O ਰਾਹੀਂ ਡਿਮਰਜ ਲਈ 2,332-4-0 ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ। 2

ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ, ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਸਨੇ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਨੋਟ ਪੀ.ਕਿਊ. ਦੁਆਰਾ 57-3-0 ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੋਰ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਖੋਪ ਕਦੇ ਵੀ ਕੇਂਦਰੀ ਟਰੈਕਟਰ ਸੰਗਠਨ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹ 4 ਅਕਤੂਬਰ, 1950 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਕਥਿਤ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ 7 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ੍ਰੀ ਐਫ.ਸੀ. ਗੋਰਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸਨੇ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਰੇਲਵੇ ਰਸੀਦ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰੇਲਵੇ ਰਸੀਦ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਨੋਟ ਗੁਆ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਜਿਸ 'ਤੇ ਪੈਟਰੋਲ ਅਤੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਫਸਰ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਰੇਲਵੇ ਰਸੀਦ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਮਾਨ ਨੂੰ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੀ। 7 ਅਕਤੂਬਰ, 1950 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਐਫ.ਸੀ. ਗੋਰਾ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ, ਭਾਵ 8 ਅਕਤੂਬਰ, 1950 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸੁਮੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਾਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਜੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਰਦੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 200 ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਲੈ ਲਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਕੇਂਦਰੀ ਟਰੈਕਟਰ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਧਰਮ ਵੀਰ ਅਤੇ ਗਵਾਹ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕੋਟੀਆ ਖਾਨ ਵਿਖੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਗਏ ਜਿੱਥੇ ਲੋਹੇ ਅਤੇ ਸਟੀਲ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਮੈਮੋ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਖੋਪ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਮਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਸੱਤ ਪੈਕੇਜ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਲਾਹੌਰੀ ਗੇਟ ਮਾਲ ਡਿਪੂ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਬਚਾਅ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ 2 ਅਤੇ 3 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਮਾਲ ਦੀ ਡਿਲੀਵਰੀ ਲਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੈਲੂਨ ਸਾਈਡਿੰਗ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰੇਲਵੇ ਸਾਈਡਿੰਗ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਜਿੱਥੇ ਕੇਂਦਰੀ ਟਰੈਕਟਰ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਮਾਲ ਨੂੰ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਢੇਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਘਾਟ ਅਤੇ ਡੀਮਰੇਜ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਆਪਣੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਹ ਸਾਮਾਨ 2 ਅਤੇ 3 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਟਰੈਕਟਰ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਇੱਕ ਟਰੱਕ ਰਾਹੀਂ ਸੈਲੂਨ ਸਾਈਡਿੰਗ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ

ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦੋ ਚੌਕੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਹ ਸਾਮਾਨ ਲਾਹੌਰੀ ਗੇਟ ਡਿਪੂ ਤੋਂ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਟਰੱਕ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਗੱਡੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸੈਲੂਨ ਸਾਈਡਿੰਗ ਤੱਕ ਲਿਜਾਇਆ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਖੇਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮਾਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਲਾਹੌਰੀ ਗੇਟ ਡਿਪੂ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਸੈਲੂਨ ਸਾਈਡਿੰਗ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਕੇਂਦਰੀ ਟਰੈਕਟਰ ਸੰਗਠਨ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 7 ਅਕਤੂਬਰ, 1950 ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਰੇਲਵੇ ਰਸੀਦ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਟਰੈਕਟਰ ਸੰਗਠਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਨੋਟਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 4 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ 7 ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਐਫ.ਸੀ. ਗੋਰਾ ਲਈ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਸਾਮਾਨ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਲਿਜਾਇਆ ਸੀ ਜਿੱਥੋਂ ਕੁਝ ਲੋਹੇ ਅਤੇ ਸਟੀਲ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਲੋਹੇ ਅਤੇ ਸਟੀਲ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਰੇਲਵੇ ਰਸੀਦ ਨੰਬਰ 039967 ਤਹਿਤ ਟਾਟਾਨਗਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਮਾਲ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਅਤੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਮਾਨ ਨੂੰ ਟਾਟਾ ਆਇਰਨ ਐਂਡ ਸਟੀਲ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੇਸ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਕ ਘਟਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਮਾਲ ਦੀ ਡਿਲੀਵਰੀ ਲਈ। ਇਹ ਸਾਮਾਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਲਾਹੌਰੀ ਗੇਟ ਰੇਲਵੇ ਡਿਪੂ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਕੇਂਦਰੀ ਟਰੈਕਟਰ ਸੰਗਠਨ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰੋਂ ਮਿਲੇ ਸਾਮਾਨ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਮਾਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਲਿਜਾਇਆ ਲਈ ਸਾਮਾਨ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਉਭਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਮਾਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਅਤੇ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਕੇਂਦਰੀ ਟਰੈਕਟਰ ਸੰਗਠਨ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ। ਦਰਅਸਲ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਲਾਹੌਰੀ ਗੇਟ ਡਿਪੂ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਖੋਪ ਦੀ ਡਿਲੀਵਰੀ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ "ਉਹ 2 ਅਤੇ 3 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਖੋਪ ਦੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ।

ਉਹ ਜੁਰਮ ਜਿਸ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ; ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਐਕਟ ਦੀ [ਧਾਰਾ 5 \(1\)](#) (ਸੀ) ਹੈ ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

5. (1) " ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਫੇਜ਼ਦਾਰੀ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਜੁਰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

(ਗ) ਜੇ ਉਹ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਜਾਂ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ";

ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 [ਵਿੱਚ ਬੇਈਮਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ](#) ਹੈ ਕਿ "ਜੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

" ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ [ਧਾਰਾ 25 ਵਿੱਚ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ](#) ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹੋਰ-ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਨਹੀਂ।

ਗਲਤ ਲਾਭ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰੱਖਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਗਲਤ ਨੁਕਸਾਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਹੋਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਖਾਸ ਚੀਜ਼ ਕਿਸੇ ਨੈਕਰ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ

ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਦੇਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦੁਸ਼ਟ ਇਰਾਦਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫਜ਼ਲ ਅਲੀ, ਜੇ. ਨੇ [ਹਰਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਿਤਾਬ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ](#) (1) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ:

"ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਫੋਜਦਾਰੀ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਨੇ ਕਿਸ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਵਰਤਿਆ ਸੀ; ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਇਹ ਬੇਈਮਾਨੀ ਹੋਵੇ..... ਮੈਂ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਫੋਜਦਾਰੀ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬੇਈਮਾਨ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸਿੱਧੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵਿਆਪਕ ਟੈਸਟ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ੀ ਕੋਲ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਪੁਰਸ਼ ਖੇਤਰ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੈਸੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣਾ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਝੂਠਾ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਬਿਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 5 (1) (ਸੀ) [ਦੇ ਤਹਿਤ ਜੁਰਮ](#) ਗਬਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ, ਉਦੋਂ ਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਨਾਮ ਜਾਂ ਮਾਲਕ ਦੇ ਨਾਮ ਜਾਂ ਮਾਲਕ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਨੈਕਰ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਉਸ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਇਸ ਸਬੂਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਨੇ ਜੋ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ 'ਚ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਮਨ ਨੇ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ ਜਿਸ ਜੁਰਮ ਦਾ ਦੇਸ਼ੀ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਸਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਟਰੈਕਟਰ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੇ ਬੇਈਮਾਨੀ ਜਾਂ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵਜੋਂ ਹੜੱਪ ਲਈ ਅਤੇ ਮਾਲਕ, ਯਾਨੀ ਕੇਂਦਰੀ ਟਰੈਕਟਰ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਉਸ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਰ ਕੇਸ

ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਮਾਲ ਨਾਲ ਕਿਸ ਸਟੀਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹਦੇ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਝੂਠਾ ਵੇਰਵਾ ਦੇਣ ਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਬਿਤੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਦੇਸ਼ੀ ਨੈਕਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦੇ ਫੇਜ਼ਦਾਰੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਤੱਤ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੈਕਰ ਨੇ ਮਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਕਿ ਉਸਦਾ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਹਿਸਾਬ ਦੇਣਾ ਫਰਜ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜੇ ਹਿਸਾਬ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਕਿਸੇ ਅਚਾਨਕ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ ਤਾਂ ਤੱਥ ਨੈਕਰ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਘਾਟੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾ ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸੰਭਵ ਬਚਾਅ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਇਹ ਤੱਥ ਦੇਸ਼ੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੇਸ਼ਕ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੇਸ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ [ਧਾਰਾ 106](#) ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੁੱਟਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਮਰਾਟ ਬਨਾਮ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਹੈਰੀਜ਼, ਸੀ.ਜੇ. ਦੇਖੋ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਟਾਟਾਨਗਰ ਤੋਂ ਆਏ ਮਾਲ ਦੀ ਖੋਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਕੇਂਦਰੀ ਟਰੈਕਟਰ ਸੰਗਠਨ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਸਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਝੂਠਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਐਫ.ਸੀ. ਗੋਰਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਰੇਲਵੇ ਰਸੀਦ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਮਾਲ ਦੀ ਡਿਲੀਵਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਗਲਤ ਵੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਟਰੈਕਟਰ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਗਲਤ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਤੱਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਸਕਦੀ ਹੈ। (ਸਮਰਾਟ ਬਨਾਮ ਚਤੂਰ ਭੁਜ (1))। ਰੈਕਸ ਬਨਾਮ ਵਿਲੀਅਮ (2) ਵਿੱਚ. ਕੋਲਰਿਜ਼, ਜੇ., ਨੇ ਜਿਊਰੀ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ:

ਕੈਦੀ ਦੇ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਛੱਡ ਕੇ ਆਇਰਲੈਂਡ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਪੈਸੇ ਲੈਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਸਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਗਬਨ ਦੀ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਹੈ।

ਦੁਬਾਰਾ ਰੋਗ ਬਨਾਮ ਰੋਗ ਵਿੱਚ. ਲਿੰਚ (3), ਮੂਰ, ਜੇ. ਨੇ ਕਿਹਾ: "ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਇਹ ਤੱਥ ਵੀ ਹੈ ਕਿ, ਪੈਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੈਦੀ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਤੱਕ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਹਥਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਗਬਨ ਦਾ ਦੇਸ਼ੀ ਹੈ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕੁਝ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਟਿੱਪਣੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਦੇਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਵੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ [ਗੁਲਾਮ ਹੈਦਰ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ \(4\)](#) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ; ਰੇ ਰਾਮਕਲ ਅਤੇ ਹੋਰ (5); [ਬੋਲਾਈ ਚੰਦਰ ਖਾਰਾ ਬਨਾਮ ਬਿਸਨੂ ਬਿਜੇਏ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨੀ \(6\)](#) ਭੀਕਚੰਦ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ (7) ਰਿਤਚਾਰਡ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ (8)। ਇਸ ਲਈ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਭਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਅਜੀਬ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਲਾਮ ਹੈਦਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਯੋਗ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਲੇਖਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਸਬੂਤ "ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵੱਲ ਇੱਕ ਲੰਮਾ ਰਸਤਾ ਹੈ ਪਰ ਪੂਰਾ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰਸੀਦਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ "ਸਪਸ਼ਟ ਲੇਖਾ" ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਸੀ। ਰਾਮਕਲ ਦੇ ਕੇਸ (1) ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ੀ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੁਆਰਾ ਲੱਭੇ ਗਏ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 'ਸਿਰਫ਼ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਜਾਂ ਇਸ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨਾ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਕੇਸ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਬੋਲਾਈ ਚੰਦਰ ਖਾਰਾ ਦੇ ਕੇਸ (2) ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਫੇਜ਼ਦਾਰੀ ਦੀ

ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਇੱਕ ਤੱਤ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਗੋਮਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਪੈਸੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸਬੂਤ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭੀਕਚੰਦ ਦੇ ਕੇਸ (3) ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਪੈਸੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ "ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਿਚਰਡ ਦੇ ਕੇਸ (4) ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਖਾਤੇ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਜੀਬ ਤੱਥਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤਮ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜੋ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 2 ਅਤੇ 3 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਮਾਲ ਦੀ ਡਿਲੀਵਰੀ ਲਈ ਸੀ। ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੇਲਵੇ ਸਾਈਡਿੰਗ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਹਟਾਉਣਾ ਗੇਟ ਪਾਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਵੀ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਮਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਟਰੈਕਟਰ ਸੰਗਠਨ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸੈਲੂਨ ਸਾਈਡਿੰਗ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਗਲਤ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਡਿਲੀਵਰੀ ਨਹੀਂ ਲਈ ਸੀ। ਉਹ ਖੁਦ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਚਾਰਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਬੁਲਾਉਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸੈਲੂਨ ਸਾਈਡਿੰਗ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਬਚਾਅ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਸਟੀਲ ਦਾ ਕੁਝ ਸਾਮਾਨ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਮਾਨ ਉਸ ਖੇਪ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਡਿਲੀਵਰੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਲਈ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ

ਰਹਿਣਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਵਾਲ ਸਿਰਫ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇ ਹਾਲਾਤ ਉੱਪਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਰਨਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਦੇਸ਼ੀ ਮਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ।

ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਬੀ.ਆਰ.ਟੀ.

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ

ਅਦਾਲਤ ਭੁਵਨੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਸਿਨਹਾ, ਪੀ ਬੀ ਗਜੇਂਦਰਗਡਕਰ ਅਤੇ ਕੇ ਐਨ ਵਾਂਚੂ, ਜੇਜੇ.

ਸੀ.ਐਸ. ਡੀ. ਸਵਾਮੀ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ,

ਬਨਾਮ

ਰਾਜ—ਉੱਤਰਦਾਤਾ

1957 ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਫੇਜ਼ਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 177 (1947 ਦਾ ਦੂਜਾ)—ਸੈਕਸ਼ਨ 5(3) —ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਅਤੇ ਲੋੜਾਂ—ਸਬੂਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ—ਕਿਸ 'ਤੇ ਬਣਦਾ ਹੈ—ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ—ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ—(ਕੀ ਇਹ ਧਾਰਾ 5 (3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਨੁਮਾਨ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ, 1947 ਦੀ ਧਾਰਾ 5(3) ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਅਪਰਾਧ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਬਲਕਿ ਸਿਰਫ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਦੀ ਹੈ—ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਜੋ ਫੇਜ਼ਦਾਰੀ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਸਥਾਪਤ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਕਦੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ, 1947 ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (3) ਦੀ ਲੋੜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਫੇਜ਼ਦਾਰੀ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ "ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਬੋਝ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ, 1947 ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਵਧਾਉਣੀ ਪਈ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਫੇਜ਼ਦਾਰੀ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਭਾਵ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ

ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਠੋਸ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਧਾਰਾ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ "ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਜ਼ਦਾਰੀ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਧਾਰਾ 5 (ਐਲ) (ਡੀ) ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੇਜ਼ਦਾਰੀ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਦੇਸ਼ੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 5 (ਐਲ) (ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਣ ਲਈ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਵਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ ਸਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਧਾਰਾ 5 (ਐਲ) (ਡੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੂਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਫੇਜ਼ਦਾਰੀ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਲਈ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਪਰੋਕਤ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਕੱਢੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਏ) ਅਧੀਨ ਚਾਰਜ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (ਐਲ) (ਡੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਹੈ।

1953 ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 2 ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ 19 ਜਨਵਰੀ, 1955 ਦੇ ਜੁਡਗਰੀ ਮੈਰਿਟ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ 1955 ਦੀ ਫੇਜ਼ਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 7-ਡੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 11 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1957 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਰਾਹੀਂ ਅਪੀਲ।

ਆਰ. ਗਣਪਟਕੀ ਅਈਅਰ ਅਤੇ ਜੀ. ਗੋਪਾਲਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨਾਲ ਜੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਏਥਕ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਸੀ. ਕੇ. , ਡੈਫਟਰੀ ਜੀ.ਸੀ. ਮਾਥੁਰ ਨਾਲ ਅਤੇ ਆਰ. ਐਚ. ਢੇਬਰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ।

ਫੈਸਲਾ

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: —

1953 ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਕੈਸ ਨੰਬਰ 2 ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ 19 ਜਨਵਰੀ, 1955 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ 1955 ਦੀ ਫੇਜ਼ਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 7-ਡੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 11 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1957 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਜਾਜ਼ਤ ਰਾਹੀਂ ਅਪੀਲ।

ਜੀ. ਐਸ. ਪਾਠਕ ਆਰ. ਗਣਪਤਕੀ ਅਈਅਰ ਅਤੇ ਜੀ. ਗੋਪਾਲਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨਾਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਸੀ. ਕੇ. ਦਫਤਾਰੀ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ, ਜੀ.ਸੀ. ਮਾਥੁਰ ਅਤੇ ਆਰ. ਐਚ. ਢੇਬਰ, ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ:- ਸਿਨਹਾ ਜੇ.-

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਜਾਜ਼ਤ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਅਪੀਲ 11 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1957 ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਲਈ ਨਿਆਂ ਬਾਰੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੇ 19 ਜਨਵਰੀ, 1955 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ (1947 ਦਾ 2) ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (2) ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ । ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਸੀ।

ਇਸ ਅਪੀਲ ਤੱਕ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ: ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਖੁਰਾਕ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਿੱਚ "ਹੋਰ ਖੁਰਾਕ ਵਿਭਾਗ" ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਐਸ. ਵਾਈ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਸਵਾਮੀ, ਸੰਯੁਕਤ ਸਕੱਤਰ; ਉਸ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ 2 ਜਨਵਰੀ, 1947 ਤੋਂ ਉਸ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਉਸ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਖਾਦਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਖਾਦਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਦਾ ਸਾਬਕਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ "ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਕੈਮੀਕਲ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਖਾਦਾਂ ਦੀ

ਸਪਲਾਈ ਘੱਟ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਖਾਦਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਯਾਤ ਕਰਨੀਆਂ ਪਈਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਨਾ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਲਕਿ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਘੱਟ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ "ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਫੂਡ ਕੌਂਸਲ" (ਆਈ.ਈ.ਐਫ.ਸੀ.) ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਇੱਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਸਥਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਉਸਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ। ਉਹ ਸੰਸਥਾ ਖਾਦਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਰੂਸ ਇਸ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। 1946 ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਬੰਬਈ ਦੀ ਇਕ ਫਰਮ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਮੈਸਰਜ਼ ਨਾਨਾਵਤੀ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਖਾਦਾਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਰੂਸ ਨਾਲ ਵਪਾਰਕ ਸੰਪਰਕ ਰੱਖਦੀ ਸੀ, ਨੇ ਰੂਸ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਮੇਨੀਅਮ ਸਲਫੇਟ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸਾਲ 1947 ਅਤੇ 1948 ਵਿੱਚ, ਉਪਰੋਕਤ ਮੈਸਰਜ਼ ਨਾਨਾਵਤੀ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਅਮੇਨੀਅਮ ਸਲਫੇਟ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਮਾਤਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇੱਕ ਡੀ.ਐਨ. ਪਟੇਲ, ਜੋ ਮੈਸਰਜ਼ ਨਾਨਾਵਤੀ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਸਾਬਕਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸੀ, ਬੰਬਈ ਦੀ ਮੈਸਰਜ਼ ਐਗਰੀ ਓਰੀਐਂਟ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਹੇਠ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਫਰਮ ਨੇ ਫਰਵਰੀ, 1950 ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਟਨ ਅਮੇਨੀਅਮ ਸਲਫੇਟ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸੰਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਉਕਤ ਪਟੇਲ ਨੂੰ ਕੁਝ ਖੇਪਾਂ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਟੇਲ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬੰਬਈ ਵਿਖੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰਿਸ਼ਵਤ ਵਜੋਂ 10,000 ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਪਰ ਕਥਿਤ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਅਤੇ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਖੇਪਾਂ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਕਾਫ਼ੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਫਰਮ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਟੇਲ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਪਟੇਲ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਕੇ.ਐਮ.ਮੁਨਸ਼ੀ, ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੰਤਰੀ ਸਨ, ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 10,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਥਿਤ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣ ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਪੱਖਪਾਤ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ

ਲਈ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਭਾਗੀ ਕਮੇਟੀ ਵੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਆਖਰਕਾਰ, ਉਸ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਅਗਸਤ, 1950 ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤੇ। ਅਰਧ-ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਜਾਂਚ 1951 ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮਰਹੂਮ ਜਸਟਿਸ ਰਾਜਅਧਿਆਕਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਜਾਂਚ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਦਰਾਮਦ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਜਨਵਰੀ, 1952 ਵਿੱਚ ਮਰਹੂਮ ਜਸਟਿਸ ਰਾਜਅਧਿਆਕਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਉਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 4 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1952 ਨੂੰ ਇੱਕ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਦੋ ਕੇਸ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਪਹਿਲਾ ਮਾਮਲਾ ਰੂਸ ਤੋਂ ਅਮੇਨੀਅਮ ਸਲਫੇਟ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰੀ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਸਵਾਮੀ ਅਤੇ ਮੈਸਰਜ਼ ਨਾਨਾਵਤੀ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਕਥਿਤ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਚਿੰਤਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।

ਦੂਜਾ ਕੇਸ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਉੱਠੀ ਸੀ, ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਸਵਾਮੀ ਵਿਰੁੱਧ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਦਰਾਮਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫਰਮਾਂ ਤੋਂ ਰਿਸ਼ਵਤ ਅਤੇ ਤੋਹਫ਼ੇ ਲੈਣ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਸਿਵਾਏ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜੋ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਇਕੱਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ (1) ਕਿ ਉਹ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਦਰਾਮਦ ਅਤੇ ਵੰਡ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਲਈ ਜਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਕਈ ਨਾਮੀ ਫਰਮਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ- ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (1) (ਏ), 1947 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਐਕਟ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ), ਅਤੇ (2) ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਤੋਹਫ਼ੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 (1) (ਡੀ) ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਿਆਂ P.Ws 9 ਅਤੇ 10 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ, ਜੋ ਕੁਝ ਨਾਮੀ ਫਰਮਾਂ ਤੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕੁਝ ਰਕਮ ਦੇਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਟੇਲ, ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ

ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਸਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਹੋਰ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਲੋੜੀਂਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਉਪਰੋਕਤ ਦਾਗੀ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਕਮ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਦੇ (3) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸਾਲ 1947 ਅਤੇ 1948 ਦੌਰਾਨ 73,000 ਰੁਪਏ ਨਕਦ ਅਤੇ ਲਗਭਗ 18,000 ਰੁਪਏ ਚੈੱਕ ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀਜਨਕ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਜਾਣੇ ਸਰੋਤ, ਅਰਥਾਤ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵਜੋਂ ਉਸਦੀ ਤਨਖਾਹ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਧ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਰਕਾਰੀ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਫੇਜ਼ਦਾਰੀ ਦੇ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ (1) ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (3) ਦੇ ਤੱਤ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, (2) ਜਦੋਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 5 (3) ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੀ ਗਈ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਫੇਜ਼ਦਾਰੀ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ (3) ਫੇਜ਼ਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 342 ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਬਿਆਨ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ, ਝੂਠੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਸਾਰੇ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (3) ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਜੁਰਮ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਬਲਕਿ ਸਿਰਫ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਜੋ ਫੇਜ਼ਦਾਰੀ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਸਥਾਪਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਬੋਝ ਕਦੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (3) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ , ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ

ਕਿ ਆਪਣੇ ਸਰਕਾਰੀ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਫੇਜ਼ਦਾਰੀ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਹੁਣ ਉਸ ਤੱਥ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਜੋ ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਸ਼ਾਖਾ) ਅਤੇ ਚਾਰਟਰਡ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਅਤੇ ਚੀਨ (ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਸ਼ਾਖਾ) ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਜ਼ਾ 91,000 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਵੱਡੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਇਕਲੋਤਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਉੱਨਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ; ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਕੈਮੀਕਲ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼, ਫੇਜ਼ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 20 ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਉੱਚ ਤਨਖਾਹ ਵਾਲੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਸੀ; ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਕੋਈ ਬੱਚੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਆਪਣੇ ਸੀਮਤ ਘਰੇਲੂ ਖਰਚਿਆਂ ਨਾਲ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਭੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਰਕਮ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ ਜੋ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਡਿਊਟੀ ਉਸਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਯਾਤਰਾ ਭੱਤਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਦੌਰਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿ ਕੇ ਬਚਾਇਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਨਵੰਬਰ, 1947 ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਕੈਮੀਕਲ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਤੋਂ ਫੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਗ੍ਰੈਜੂਟੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰੋਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਵਜੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਰਕਮ ਵੀ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵਾਂ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮ ਉਸਦੀ ਤਨਖਾਹ, ਭੱਤਿਆਂ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਤੋਹਫ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਕਦ ਵਿੱਚ ਬਚਾਈ ਗਈ ਰਕਮ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਫੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਕਦੀ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੁਝ ਰਕਮ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਢਵਾਈ ਗਈ ਕਢਵਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜੂਨ, 1948 ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਕਾਰ ਦੀ ਵਿਕਰੀ-ਆਮਦਨੀ 5,500 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਵੇਚੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ-ਆਮਦਨੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਉਸਨੇ 1948 ਵਿੱਚ ਨਕਦੀ ਦੀ ਵੱਡੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਾਸ਼ੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਇਹ ਦੇਸ਼ ਲਗਾ ਕੇ ਕਿ ਉਸਨੇ ਗਣਪਤ ਰਾਮ ਤੋਂ 20,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਨੋਟ 'ਤੇ ਉਧਾਰ ਲਈ ਸੀ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰਸੀਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ), ਤਾਂ ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਇੱਕ ਘਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਇਹ ਗੱਲਬਾਤ ਅਸਫਲ ਹੋ ਗਈ, ਉਸਨੇ ਉਹ ਨਕਦ ਰਕਮ ਅਗਸਤ, 1948 ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵਾਂ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਦੇ ਸਾਲਾਂ

ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਮੁੜ ਅਦਾਇਗੀ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸ ਮਿਆਦ ਲਈ ਵਿਆਜ ਵੀ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਕਟਹਿਰੇ ਤੋਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵਾਂ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਮਾਮਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ; ਇਹ ਦੇਸ਼ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਕੈਮੀਕਲ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਅਤੇ ਫੌਜ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਅਹੁਦੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਸਨ ਜਿਸ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ. ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਸਮਝਿਆ ਕਿ 1947 ਅਤੇ 1948 ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਅਤੀਤ ਵਿੱਚ ਕਮਾਈ ਗਈ ਰਕਮ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਸਿੱਟਿਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੇਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਿਤ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਪਸ਼ਟ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੇ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਜਾਣੇ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿੱਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ "ਸੰਤੁਸ਼ਟੀਜਨਕ ਲੇਖਾ" ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕੋਈ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਚੋਰੀ ਹੋਈ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਹੈ (ਦੇਖੋ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 114 ਦਾ ਉਦਾਹਰਣ (ਏ)। ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਨਿਯਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਦੇਸ਼ੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ

ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੋਰੀ ਕੀਤੇ ਸਾਮਾਨ ਦੁਆਰਾ ਇਮਾਨਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਇਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਦੇਸ਼ੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਸ਼ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ "ਸੰਤੁਸ਼ਟੀਜਨਕ ਲੇਖ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। "ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼" ਸ਼ਬਦ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਦੇਸ਼ੀ 'ਤੇ ਬੋਝ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਦੋਲਤ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਆਇਆ, ਬਲਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਯੋਗ ਸੀ।

ਕੇਸ ਦੇ ਇਸੇ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਰੋਤ ਕੀ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਸਬੂਤ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਜਾਣੇ ਸਰੋਤ ਕੀ ਸਨ, ਜਾਂ ਤਨਖਾਹ ਉਸਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਸਰੋਤ ਸੀ। ਹੁਣ, "ਆਮਦਨ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਸਰੋਤ" ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਂਚ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ "ਆਮਦਨ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਸਰੋਤ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ ਸਰੋਤ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, "ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ" ਮਾਮਲੇ ਹੋਣਗੇ । ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਸਿਰਫ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੇਵਾ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦਾ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਯਾਤਰਾ ਭੱਤਾ ਵੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਇਕ ਸਰੋਤ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਭੱਤਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਦੌਰਿਆਂ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਸ ਦੀ ਜੇਬ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਮਦਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਰੋਤ ਨਹੀਂ

ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਸਰੋਤ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਕਿੱਤੇ ਜਾਂ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕਿੱਤੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ, ਸੁਭਾਵਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢੇਗਾ ਕਿ ਉਸਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਜਾਣਿਆ ਸਰੋਤ ਉਸਦੀ ਸਰਗਰਮ ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕਮਾਈ ਗਈ ਤਨਖਾਹ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰੋਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਉਸ ਦੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਗਿਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਤੋਂ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਦਾ ਕੋਈ ਤਰਕ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਲੀਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਜਾਣੇ ਸਰੋਤਾਂ ਬਾਰੇ ਸਹੀ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਕਥਿਤ ਸਰੋਤਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ, ਪਰ ਇਹ, ਸਖਤੀ ਨਾਲ, ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਜੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਆਮਦਨ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਸਰੋਤਾਂ, ਅਰਥਾਤ ਉਸਦੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਲ 1947 ਅਤੇ 1948 ਦੌਰਾਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰਜ਼ਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ 91,000 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਵੱਧ ਸੀ। ਇਸ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਮਾਹਵਾਰੀ ਔਸਤ ਤਨਖਾਹ 1,100 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੀ ਤਨਖਾਹ, ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਕਿ ਸਾਰੀ ਰਕਮ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਪਰੋਕਤ ਕੁੱਲ ਰਕਮ ਦੇ ਇੱਕ ਤਿਹਾਈ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਆਮਦਨ ਦੇ ਜਾਣੇ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿੱਤੀ ਸਰੋਤ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਅਗਲੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (3) ਦੁਆਰਾ ਦੇਸ਼ੀ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਬੋਝ ਇੰਨਾ ਭਾਰੀ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ 'ਤੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਰੈਕਸ ਬਨਾਮ ਕੈਰਬਰੈਂਟ (1), ਪ੍ਰਭਾਵ (1) (1943) 1 ਕੇ. ਬੀ. 607, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ

ਆਰਟੀਕਲ 3907 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਰਕਬੋਲਡ ਫੋਜਦਾਰੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ 1511 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਕਿ ਸਬੂਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਦਿਖਾਵੇ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਾਬਤ ਭੁਗਤਾਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਬੋਝ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਭਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਾਰੇ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉੱਤੇ ਜਾਰਜ ਗਫੇਲਰ ਬਨਾਮ ਕਿੰਗ (1), ਹੇਟ ਸਿੰਗ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਭਾਰਤ ਰਾਜ (2) ਅਤੇ ਰੇਜੀਨਾ ਬਨਾਮ ਡਨਬਰ (3) ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਫੈਸਲੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਨੰਗੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ ਦੀ ਲੋੜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ 'ਆਪਣੇ ਸਰਕਾਰੀ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ' ਫੋਜਦਾਰੀ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਦੇਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਅਸਥਾਈ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦੇਸ਼ੀ 'ਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਬੋਝ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਬਣਾਉਣੀ ਪਈ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਸਰਕਾਰੀ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਿੱਚ ਫੋਜਦਾਰੀ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਦੇਸ਼ੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਭਾਵ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਠੇਸ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਧਾਰਾ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ "ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਤਰਕ ਨਾਲ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਬੋਝ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੂਤ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦਲੀਲ ਇਹ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਨ, ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਖੇਰੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ

ਕਰਨ ਵਜੋਂ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ (1) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1943 ਪੀ.ਸੀ. 211 ਹੈ। (2) ਏ.ਆਈ. ਆਰ. 1953, ਐਸ.ਸੀ. 468. (3) [1958] 1 Q.B. 1 ਇਸ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 (1) (ਏ) ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਧਾਰਾ 5 (1) (ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਘਰ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਜਿਸ ਲਈ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਧਾਰਾ 5 (1) (ਡੀ) ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਦੇਸ਼ੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 5 (1) (ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਣ ਲਈ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਵਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ ਸਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ । ਇਹ ਦੇਸ਼ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 9 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਧਾਰਾ 5 (1) (ਡੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਉਪ-ਐਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੂਤ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਧਾਰਾ 5 ਦੇ (3) ਵਿੱਚ, ਫੌਜਦਾਰੀ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਲਈ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਜੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਲਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। (3) ਉਪਰੋਕਤ। ਇਹੀ ਉਹ ਹੈ ਜੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਏ) ਅਧੀਨ ਚਾਰਜ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 5 (1) (ਡੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਹੈ।

ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਪੀਲ, ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਦੇਸ਼ੀ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਂਡ ਅੱਗੇ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ

ਬੀ.ਆਰ.ਟੀ.

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕਾਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸਮਝਣ ਤਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Translated by Asif Mohamad, Translator.